SUFLET OLTENESC

CULEGERI ŞI CERCETĂRI FOLKLORISTICE

ANUL I CIRIŞAR No. 5

1927

TOVARĂŞIA
FOLKLORIŞTILOR OLTENI

CĂRMUITOR: Pr. TEODOR BĂLĂŞEL.
TOVARĂŞI INTEMEIETOR: Teodor Bălăşel, preot, Stefăneşti-Vâlcea; I. I. Buligan-Dela Gorj Învăţător, Brădiceni-Gorj—G. F. Ceauşeanu, preot, profesor, str. Opanez 3 Craiova—C. Ciobanu, Expert-contabil, Cetate-Dolj N. I. Dumitraşcu, şeful Gării Codlea-Braşov—Gh. N. Dumitrescu-Bistriţa, preot, Bistriţa-Mehedinţi—Gh. Gh. Fierăscu, învăţător, Păuşeşti de Otăsău-Vâlcea—C. S. Nicolăescu-Plopşor, profesor Pleniţa—Ion N. Popescu, învăţator, Stefăneşti-Vâlcea.

Din Legământul dela Stefăneşti (4. Ghenar 1927): „Pentru adunarea, rânduirea şi darea la iveală a folklorului oltenesc, precum şi pentru cercetarea şi punerea lui în legătură cu tot ce cunoaşte ştiinţa folkloristică, punem temelie unei tovărăşii folkloristice".

Cine doreşte să fie tovarăş al nostru, plăteşte odată pentru totdeauna 200 lei.
Tovarăşii care vor da sprijin tovărăşiei folkoriştilor Olteni şi vor răspunde regulat la întrebările puse în Suflet Oltenesc, vor fi numiţi TOVARĂŞI de MUNCĂ

SUFLET OLTENESC

ANUL I CIREŞAR 1927 No. 5

SPRIJINITORII NOŞTRII

D-nu Doctor C. Tănăsescu Plenița 1000 lei

D-nu Valerie Dragomir, deputat, Plenița 1000 lei

D-nu Fr. Horak, Craiova 500 lei

OBICEIURI CREDINȚE

NUNTĂ (urări la nuntă)

Înainte vreme, la nunți, era obiceiul ca cei poftiți la petrecere, să rostească anumite urări în timpul mesei, ridicând paharul în cinstea celor tineri, a Maicii Domnului, a Sf. Apostoli, a Sft. Troițe, etc. Aceste închinări cu fond mai mult religios, se deosebiau cele de Sâmbătă seara de cele de Duminecă seara şi când venia timpul lor, cei cari nu erau în stare să le spună, se retrăgeau cu ruşine dela masa de veselie şî rămâneau cei versați cu rostirea lor.

Aşa, Sâmbătă seara se ura astfel:

Nasule şi toți frații mesei.
Câte pahare am ridicat.
Tot pe Sft. am rugat
Cu acest pahar am rugat pe Maica D-lui
Maica D-lui să trăiască
Si pe voi să vă norocească
Al doilea pe Sf. Maria Treime

Sf. M. Treime să ne ajute
Si pe noi să ne norocească
Ce e în casă să trăească
Ce e afară să isvorască
La mulți ani să trăiți.

Iar Duminecă seara se ura astfel:
Fraților şi adunați meseni
Avem să bem un pahar de băutură
Si mai mult de voie bună
Pentru 2 tineri pe care i-a împreunat D-zeu,
D-zeu i-a împreunat
D-zeu să-i norociască
Cu ale bune să-i îngrădească
Noroc şi la fața d-v.

Noroc fraților şi
Avem să bem un pahar de beutură
Si mai mult de voe bună —
Pentru Sf. Apostoli din cer
Sf. Ap. din cer
Să ne dea bun ajutor
Noroc să trăiți.

Norociri la nunți.
I. Sâmbătă seara la masă —
Noroc Naşule,
Câte pahare am ridicat —
Tot pe D-l am rugat —
Aste 2 pahare de vin
Le ridic în sănătatea a 2 flori
Florile să trăiască —

D-seu să le norocească...
Cu ale bune să le îngrădească —
Noroc Nasule să trăiți.

Culese dela moş Ion Balaci-Mociofleacă
Cetate -- de 79 *ani din Băileşti.*
Protop. Radu Grămescu

ÎNVĂRNICITUL

Intr'a treia Marțe dupe paşti,—seara, se învârnicesc copii. Nici nu înserează bine şi încep să se adune ciopore, ciopore, pe lângă fântânile cu cumpănă, unde se face învărnicitul. Fiecare copil vine cu câte o cunună făcută din ramuri de salcă, cu câte un ou încondeiat şi câte o lumânare. Invârnicitul se face în modul următor: Cei doi cari vor să se învrânicească, (băețaşi ori fetițe), îşi pun cununile pe cap, aprind lumânările şi le lipesc sus, de cumpăna fântânii. Apoi se iau în brață şi se învârtesc de trei ori, zicându-şi pe rând:

— Fii vere pân'la moartea mea
— Fiu vere, fiu.

Apoi se sărută de trei ori şi îşi schimbă ouăle prin cununi.

Cei cari se învârnicesc îşi spun de aci încolo „vere“ (fetele îşi zic văruică) şi sunt datori să trăiască ca frații. Multe legături de aceste, — făurite în vremea copilăriei, devin atât de trainice încât durează o viață întreagă.

După ce s'au învârnicit toți cei adunați la fântână, un băețaş,—cât o şchioapă de mare, care a prins să gângurească câte ceva din fluier, îşi soate cavalul cu mişcări de om mare şi începe să zică o horă, iar ceilalți copilaşi, — băeți şi fetițe, — se

prind de mâini şi încep să joace, începând să chiue şi să bată pământul ca flăcăii la horă.

Dar pe delături, părinții şi bunicii îşi privesc înduioşați odraslele şi gândul lor se 'ntoarce în negura trecutului, când se învârniciau şi ei... Şi câte un uncheş mai spătos începe să povestească cum s'au învărnicit, - sunt zeci de ani de atunci, pe marginea Dunării, sub Stârmina. Umbla Dumnezeu pe pământ atunci, — căci dealurile din spre Stârmina erau numai vii încărcate cu struguri, şi vânjuleții, —de când da în primăvară şi până târziu, după cules, numai în deal îşi făceau vacul, de răsuna Dunărea de atâtea cântece şi voie bună.

Culese şi scrise de G. Roiban,
învățător Vânjuleț-Mehedinți.

***

ROPOTINUL ȚĂSTELOR

La trei Marți din paşti cade ropotinul tastelor. In ziua aceasta femeile fac țestele în care î-şi vor coace mălaiul şi pâinea. Țestele se fac în chipul următor :

Se adună mai multe femei şi sapă într'un loc din grădină până dau de humă. Scot humă, o udă cu apă, o înpreună cu pleavă, cu câlți şi cu balegă de cal, apoi o calcă cu picioarele. După ce o frământă în deajuns, îi dau formă de țest şi îl spoiesc pe-deasupra cu lut galben. Nu ieste bine ca femeia să lucreze în ziua aceia altceva, căci îi crapă țăstul. Când îi este zorul mai mare, de rămâne mălaiul din el necopt.

Iarăşi nu este bine ca femia însărcinată să facă țeste, căci copilul ce-l va naşte va fi țestos.

***

LA. LĂSATUL POSTULUI

La lăsatul postului al mare se strigă în sat fetele şi băieții mai bătrâni rămaşi neînsurați şi nemăritate, ori fetele leneşe şi fudule.

Când înmurgeste, începe să iasă pe uliță ciopore de dănci şi de băieți. Unul dintre ei strigă tare, să se audă peste sat: Aoleo măre! alți îl întreabă:

Ce ți-e, măre, ce ți-e !

Ce să'mi fie, vai de mine ?
A rămas cutare nemăritată,
Ca o claie de fân nemâncată.
Claia de fân s'a mâncat,
Şi ea nu s'a măritat.

Pe becheri îi strigă aşa:

A rămas cutare neînsurat
Ca un cal nețăsălat
Calul s'a mai țesălat
Dar el nu s'a însurat

Pe fetele leneşe le strigă aşa:

Au puiat socâți
In târna cutăruia cu câlti
Şi i-au ros socâții
Toți câlții

Până târziu în noapte satul răsună de strigătul băeților şi dănacilor şodoaşi, iar fetele mai bâtrâioare ori leneşe se înfundă în sobă să n'audă şoadele spuse pe socoteala lor.

VORBE

Toată patima e spre învățătură.

*

A sărit fără *fiştigoi*

*

Dintr'o foaie de tutun,
Şi cămaşă, şi zăbun ?

*

Ochi *sgâiți*, gură căscată.

*

Dintr'o sută de voinici,
Rămăsei singur pea-ici !

*

Să ai,
Pe cât n'ai !

*

Dacă *nema* puterință, la ce mai *chichirez* gâlceava ?

*

Deştele spălate.
Călcâiele uitate !

(De-ale noastre, olteneşti). N. I. Dumitraşcu

***

I

Până nu bagi cu omu'n plug nu ştii ce'i poate capu.

II

Bou când se'ngraşe scurmă malu cu coarnele şi 'şi aruncă țărână 'n spinare ; iar când e slab de-abi'şi duce coada.

III

Nu plânge oichii altuia, căci cură ai tăi.

Culese de Const. Ciobanu

BALADE

RADU HAIDUCU

Foaie verde-a bobilor
Foicica teilor
Sus pe dealul grecilor
De-asupra Boteştilor
Starostea pandurilor
Şi cuibul haiducilor
Frunzuliță de-avrămeasă
Sub fagul cu frunza deasă
Şade Radu ca'întro casă
Cu-o nevestică frumoasă
Foae verd-a macului
Cu fata primarului
Din satul Gorganului
La tulpina fagului
Carabina Radului
De crengile fagilor
Armele haiducilor
Afară ploaie de varsă
Şi la haiduci nu le pasă
Că-s voinici cu ceafa groasă
Groşi la ceafă roşi la falcă
Cu mustăți în vaivaric
Cum stă bine la haiduc
Foaie verde foi de vreji
Radului Anghel din Greci
Cu Soare dela Boteşti
Cu Udrea din Hulubeşti
Piteştii, Târgovişlea
Câmpu-Lung aşişderea
Unde Radu haiducea
Şi în toate colinda
Într'o zi cu sfântul soare
Într'o zi de sărbătoare
Pleacă Radu cu haiduci
La un preot în Surduci
Părinte sfinției ta
Ia deschide-ne uşa
Că este o muiere grea
Să-i citeşti evanghelea
Popa uşa-i deschidea
Şi Radu că năvălea
Şi pe popa tabăra
Şi mi-l lua de-l tăvălea
De parale-l 'ntreba
Dară popa ce zicea
— Căpitane Răducane
— Nu mai zice Căpitane
Căpitanii sunt la târg
Eu sunt Radul cel din crâng
Cu pistoale la oblinci

Cu opinci cu cataramă
Să nu bage lumea în seamă
Lasă nu cârti părinte
Că nu eşti om făr de minte
Ai luat multe parale
Deslegând la sărindare
Şi strigând la leturghii
Pentru morți şi pentru vii
De când eşti popă în sat
Ai tocat ori nai tocat
Colacul ți-l-ai mâncat
Babele bănuți-a dat
A loat bani din periat
Pe tine tea îndopat
A loat bani. şi din țesut
Parte ție ți-a făcut
A loat bani şi din moşit
Părticica ți-a eşit
Foaie verde de rogoz
Radu Anghel-i-om frumos
Dar e cam periculos
Ți-e chimirul la cătare
Şi te întreabă de parale
Şi-ți dă la mână răvaşi
Să nu rămâî păgubaşi
Ba-ți mai trage câte-un pumn
Şi mite îndreaptă la drum

Cules de I. I. Buligan de la Gorj
dela Ioniță Gr. Popescu-viorist

SNOAVE

Un țigan mânca de prânz la un boer la care lucra. Terminând el ceru şi partea de mâncare ce i se cuvenea seara. După aceia a întrebat pe boer:

— Boiarule, după ce cinezi matale ce haci ?
— Mă culc țigane.
— Hapoi dar mă culc şi eu c'am cinat.

dela Şt. Păunescu

Un țigan se duse la naşi-său care era rumân, cerân-du-i un sac să se ducă la moară. I-a dat un sac nou. Țiganul pierdu sacul şi întâlnindu-se cu naşi-său într'o zi îi zise:

— Ha... naşicule, ruptura aia de sac s'a pierdut.
— Ce ruptură, mă fine, că era sacul nou...
— Dacă era bun nu se pierdea.

(dela D. N. Tarbolescu Nemoiu Vâlcea)

VORBE OLTENEŞTI

culese de
ION N. POPESCU,învățător
com. Ştefăneşti, jud. Vâlcea

Îngâlvit = sătul de toate; nu mai poale mânca ni mic, e'ngâlvit.

A linciuri = a sta pe lângă cineva, ca să mănânce, să bea ceva; şi câinilor li se zice că linciuresc vasele.

Halealâ = bucată de carne, mai aleasă.

A alibî = a potrivi bine a se lipi bine, marginile a două obiecte; blanele la pardosală trebuie alibzîte.

Rimont = armăsar, ca tinăr, care merge bine 'n-buiestru.

Baschiula = a lua pe cineva în batjocură.

Machia = machia, mă, ar fi bine să facem cutare treabă ?

Moşmoande = făcături.

Fierotenii = tot felul de fiară vechi aruncate la un loc.

Tohoarcă = troacă de dovleac copt după ce i s'a mâncat miezul.

A duhăni = a mirosî, a puțî a tutun. Se zice şi „duhăne" dă băutură.

A fulgui = a începe să ningă zăpada'n fulgi.

Chelşug = dă-i dă chelşug, adică de... cheltuială, ca să aibă şi el pe drum.

Fleoarță = muiere = femeie obraznică, neruşinată.

A zornâi = a suna banii 'n buzunar.

Modâlcâ = legătura mare cu bani; cu buruieni.

A se aciola = a se aşeza la un loc.

A bălmăji = a vorbi degeaba.

A moşorogi = a se căsni să facă ceva, dar... moşorogeşte mult până a-i da în rost.
Hârşie = pielea oii, după ce se jupoaie.
A se încrâncina = a se îngrozi de frică: s'a încrâncinat carnea pe el.
Căscăui = dăzmințat, nărod, prost, bleg.
Păleaşcă = prăjină lungă.
Pațachină = nevastă leneşă şi fudulă, bună de… pretini.

***

În cartea *„Cuvântări Adânci—Cântece din vechime culese dintr'un colț al Olteniei cu un Dicționar de provincialism“* de d. Costică Ciobanu între pag. 309—319 se explică provincialismele cuvintelor din poeziile populare culese.

Pentru o mai deplină lămurire şi înțelegere a unor cuvinte, în cele ce urmează dau şi eu explicația cuvenită, după cum se uzitează în satul meu, şi după cum se pronunță în localitate, comuna Ştefăneşti Vâlcea.

Asunie = lasomie, un fel de plantă.
Buaz = Buhaz, iarbă mare şi deasă, bună de păscut pentru vite.
Bărătat = Bărăitat, ursat a păți ceva.
Cârtog = nu se zice astfel, ci *Sfârtoc,* adică a mai rămas puțin de lucru la un loc cu grâu sau porump.
Copârşteoi = are înțelesul numai de cineva, care e înalt în picioare.
Cuşmete = Coşcomete — dorobete = codru de mămăligă, bucată.
Ciulpan = nu e numai o cracă dintr'un pom, uscată şi ruptă, ci e chiar pomul întreg.

Doască = are înțelesul numai de... țandăra mare de lemn; doasca capului nu se zice.
Dătornit = a-l goni, a-l înlătura; s. ex.: tat'său s'a certat cu fiu său şi l-a *dăturnit* d'acasă să nu-l mai vază. Înțeles de „aglomerat", n'are.
Dordoliu = Durduliu, gras şi împlinit la față.
Dulugeacu = a merge încet şi cu socoteală, cu judecată, s ex.: Nu te pripi la orice trebă, ci ia-o mai încet şi cu dulugeacu, dacă vrei să trăeşti mult şi bine.
Epângea = Ipângea.
Fişeind = Fâşiind, zgomot uşor, fâşiit.
Gâldău = Iac mic, ca întindere, însă foarte adânc.
Ghebejit = I-a încolțit, l-a apucat la strâmtoare.
Glogorosală = un om bolnav când aiurează, vor beşte în neştire, glogorosăşte.
Hârşoagă = opincă ruptă.
Năloagă = se zice unuia când se apucă de-o treabă şi o'ndălungeşte, cu'ntreruperi, o face... năloagă.
Pârci = când ninge puțin şi e ger, se zice că a dat un pârci de zăpadă.
Pripon = nu e *țâruşul* ce se bagă în pământ, ci e chiar funia lungă, care se leagă de capul că-păstrului calului şi până la țăruş, când paşte priponit pe câmp.
Pogodit = însemnează că doi soți se 'mpogodesc, cu înțelegere, trăiesc bine toate.
Poanca = unei femei leneşă, care umblă fie cum, moale în toate.
Pognogi = Ponojii.
Potinteu = nu e *piedecă*; are înțelesul că cineva şade drept, nemişcat — potinteu — nu se dă la o parte din drum, pe unde ai vrea să treci mai repede.

Pocinog = Pocinov; mi-ai făcut un pocinov adică ceva rău, d'am să te țiu minte multă vreme.
Sporodi = A sporoji — a vorbi multe şi de geaba, cai verzi pă părețI.
Sâmcerat = Sâmcelat, timpul când începe a se crăpa de ziuă.
Ududoi = Hududoi — nu e *pârâu,* ci hududoiul e chiar valea pe unde o apă curge repede cu zgomot.

ION N. POPESCU
Ştefăneşti—-Vâlcea.

***

Brăcină = Locul unde se încing fetele cu brâul Mijlocul.
A se bâlgui v = sau.
A nu se bâigui v = A dori sau a nu dori ce este al altuia.
Bărătat adv.=Lăsat sau făcut aşa de D-zeu De pil: aşa este el bărătat de al de Sus.
Baschiol = A da cuiva cu chiot după ce'l ia în băşcălie.
Başcaliu = Ceva ales din mulțime, — De pild. Ca el başcaliu om.
Bâsg = Se zice celui cu o ploapă de la ochiul diformă.
Bâzgăi v. = bromatopee de la Bâz !... Se zice mai ales copiilor când se prefac. — De pildă. Ce tot te bâzgăi aci ?!
Beceşnic adv. = În partea locului cu înțeles şi de puțin bolnav. In dicț. L. Ş. bine redat.
Blendereu s. = Om de geaba. Se zice şi unei păsări răpitoare un fel de uliu care umblă de colo colo. Pe semne cam de aci vine şi porecla blenderului.

Blioată sau *Bleoată* = Cu înțelesul de a nu şti nimic. De pil. Nu ştie blioată.
Bghedelui = Bietul de el.
Bliot = In derâdere şi Bulgarilor.
Bogdoş — Bocluc. Boroboață.
Bolun — Blând.
Buşneag = Se zice când fumul iese pe coş, gros şi mult.
Bretelcă = Sfoara pe care femeile de țară înşiră zăvelcile sau fustele, care de când cu rochiile au cam dispărut. I se mai zice şi
Betelcă = cu acelaş înțeles.
Buiaza = Bălării. Ierburi ce cresc singure.
Bungeneală = Ceață.
Belaliu =*În* partea locului însemnează plăpând. În dicț. L. Şeineanu opus noțiunei de plăpând, care pare a fi mai aproape de adevăr.
A bulduşi sau
A burduşi = Cu înțelesul de a fura cuiva tot. De pildă; L'au bulduşit săracul, de nu i-a mai rămas nimic.
A buşi = Vezi a bruşi — adică a înnăduşi pe cineva.
Buşelea = De-a buşelea. — Copii când sunt mici merg în 4 labe.
Bleoncos = Lăsat din topor, neşlefuit.
Bondreci = Scobitor — mai ales la lulea.
Bască = Garmigon - Polcă - Polcuță - Haină pentru femeile dela țară.

Culese de CONST. CIOBANU
Cetate — Dolj.

CUVINTE IDIOMICE

Miridă = rest, rămăşiță (mai e doar mirida pe fund).
Clociump = susținătorul vârtelniții.
Potinteu (Malaia Vâlcea), poțățău (Nemoiu) = Stă drept nemişcat, prostit.
Vârzob = un ochete depe marginea opincii făcută din nojiță (Nemoiu).
Vârzob = găleată, ciutură; scoate apă cu vârzobu zic parc'ai scos apă cu vârzobu.
Vârzob = bucăți de scânduri rotunde legate cu cu rele de picioare.—El ajută ca omul să nu se cufunde în zăpada înscrobată, când se duce la vânătoare (Malaia-Vâlcea).
Crilă = mulțime (am o crilă de oameni la lucru Nemoiu-Vâlcea).
Geamaică = țuică, rachiu (vină să bem o geamaică. cuv. hazliu).
Sănor = un brâu, un hotar în mijlocul coastei. Fiind mejdină aci s'a format un mal în care se sădesc sălcii si alții pomii ca să stăvilească ru perea. (Trece pe sub Sănor).
Ligav = năsfiros -ligav la mâncare.

(Cuvintele idiomice auzite mai mult în satul meu natal. Am însemnat pe cele cari mi s'au părut specifice).

FRĂMÂNTĂRI DE LIMBA

Doi peşti în prispă la Ana.

Trece pâciu pe punte.
Puntea pute-a pâciu.
Pâciu pute-a punte.

Putină pitrocitoare
Pui ge pitpilicitoare.

Ca pisma prin gard.

Dau p'ici, dau prin gard.

Stârgule sfârciogățăl.
Mai stârciogoțăl nițel.

(Din Nemoiu Vâlcea)
M. POPA

DESCÂNTECE

DESCÂNTEC DE MÂNCĂTURĂ

Mâncătură de urs
Mâncătură de ursoaică
Ce-a mâncat să nu mai mănânce
Leac la cutare să vindece
Mâncătură de iepure
Mâncătură de iepuroaică
Ce-a mâncat să nu mai mănânce
Leac la cutare să vindece
Mâncătură de viezure
Mâncătură de viezuroaică
(Aceleaş cuvinte şi tot aşa se continuă numind perechiile din toate vietățile pământului).
(Aci urmez numai ca numirile).
Arici, Aricioaică
Lup, Lupoică
Vulpe, Vulpoi
Cal, Iapă
Bou, Vacă
Oaie, berbec
Capră, țap
Găină, Cocoş
Curcă, Curcan
Gâscă, Gâscan
Rață, Râțoi
Nevăstuică, Nevăstoi
Veveriță, Veveriței
Mierlă, Mierloi
Cinteză, Cintezoi
Presură, Presuroi
Sfranciog, Sfranceogoaică
Grangure, Granguroaică
Verdalie, Verdeloi
Ghioroaie, Ghioroi
Şindilică, Şindiloi
Pondilichie, Pondilichioi

Brabete, Brabeţoaică
Piţigoi, Piţigoică
Gaiţă, Găiţoi
Cioară, Cioroi
Ciocârlan, Ciocârlănoaie
Botgros, Botgroaică
Sturz, Sturzoaică
Şobolan, Şobolonoaică
Şoarece, Şorecioaică
Pârş, Pârşoaică
Furnigă, Furnigoi
Păiajen, Păiajenoaică
Albină, Albinoi
Viespe, Viespoi
Barză, Bărzoi
Cuc, Cucoaică
Pupăză, Pupăzoi
Turturea, Turturoi
Porumbel, Porumbiţă
Potârnichie, Potârnichioi
Pitpalac Pitpalachioi
Câţă, Câţoi
Coţofană, Coţofănoi
Ul, Uloaică
Arete, aretoaică
Corb, Corboaică
Vultur, Vulturoaică
Cocor, Cocoroaică
Mâncătură cu 99 de mâncaturi
Ce-a mâncat să nu mai mănânce
Leac la cutare să vindece
Mâncătură cu 99 de mişulii
Ce-a mâncat să nu mai mănânce
Leac la cutare să vindece
Mâncătură cu 99 de bubulii
Ce-a mâncat să nu mai mănânce
Leac la cutarea să vindece
Leac dela maica mea
Şi dela Maica Precesta.

Se descântă cu lână nechiuită. — (Când lupul a luat oaia şi nu a fost chiuit; lâna oii e bună la descântat) ori cu fulg de găină neuşuită. (Găina prinsă de uli care n'a fost uşuit). Se pune lâna ori fulgul pe o tinichea deasupra focului sau pe vatra încinsă (arsă) pentru a se scrumi, mestecându-se cu vătraiul. In acest timp se pronunţă descântecul alcătuit din numirile tuturor vietăţilor soţ şi soaţă.

(Auzit dela moaşa Leanca de 74 ani din Mereşeşti-Nemoiu Vâlcea).

(Din Nemoiu-Vâlcea)
M. POPA.

STRIGĂTURI

I

M'aş învârti ca sucala,
Dar nu le ştiu rânduiala,
M'aş învârti ca un leu,
Dar mie trupuşorul greu !...

II

Bună-i brânza caşiu-i dulce,
Dar la oi dracul s'a duce,
Bunâ-i zarul din ciubăr,
Dar la oi mă duc de păr !...

IONEL C. FLOAREA
Aninoasa-Gorjiu

Din Dumineca Poporului (An. XI. No. 11—12).

***

Lelea cu ghetele 'nalte
Si cu oala dupe lapte
Mai bine cu iminei
Si cu lapte 'n putinei

(Auzită dela Gh. N. Georgescu Stăneşti Cerna Vâlcea)

CÂNTECE

Satiră Populară

Fir'al năbilor de naş:
Cu cine mă cununaşi ?
Cu propteaua gardului
Cu nebuna satului !!
Fire'al năibilor măi fine
Nu ti-au fost ochii la tine ?
A fost nor şi a plouat
N'am văzul pe cine-am loat !
Acuma-i soare şi văd:
Cu nebuna nu mai şed !
Ză-i, nasule, să se ducă,
Că, la noapte, mă mănâncă;
C'az'noapte nu m'a mâncat
C`am mas cu barda sub cap !
—Nu te teme, finisor !
Pune coada la topor,
Când o vezi că se'nvârteşte,
Ia toporul şi-o loveşte !
Dă-i în vârful capului,
Sparge cuibul dracului !

Culesă de Seminaristul
Damian Rădulescu
Slătioara-Vâlcea

Foaie verde şi-o lalea
Duminecă sara
S'a mobilizat țara
Bate tunu la Voineasa
Răcruții pleacă de-acasă
Bate tunu 'n Drăgăşani
Răcuții pleacă 'n Focşani

Bate tunu la Craiova
Răcrutii sunt în Moldova
Bate tunu 'n Bucureşti
Recruții sunt la Piteşti

Spus de Ion M. Tudosie din Nemoiu

Foaie verde şi-un bujor
Măiculiță mult mi-eşti dor
Dor de mândrele din sat
Pe care mi le-am lăsat
Când la oaste mi-am plecat
Să le spui măicuță dragă
Hora mândră să nu tragă
Că noi suntem concentrați
Şi prin tranşee băgați
Arma mi-este mândr'acum
Cu ea stau de pază 'n drum

Auzit dela Floarea şi Ioana la clacă în Mereşeşti.

Câte stele sunt pe cer
Toate pân' la ziuă pier
Numai steaua mândrii mele
Ea pân' la ziuă nu piere
C`a uns-o țața cu miere
Do-o ieşi steaua su' soare
Eu sunt cu mândra 'n picioare
De'o ieşi steaua su' lună
Eu sunt cu mândra pe mână
De ieşi steaua su' ceată
Eu sunt cu puica pă brațe
De ieşi steaua su' nor
Eu sunt cu mândra 'n privor
Foaie verde bob năut
De amurezat ce sunt
Nu văd iarba pe pământ

Nici luna pe cer mergând
Nu ştiu luna pe cer merge
Sau mândra la apă-mi trece
Să-mi aducă apă rece

(Scrisă când cântau fetele Floarea Popa şi Ioana Oişte la clacă de curățat porumbi la Ilie M. Tudosie Mereşeşti-Vâlcea)

Firicel mărgăritar
Rău e doamne militar
Firicel de matostat
Vedea-m'aş Doamne (scăpat
De armată liberat
Să mă duc la Lina 'n sat.
Că de când m'a loat
Buzele mi s'au uscat
Foaie verde bob năut
Rău doamne mi s'a urât
Arma pe umăr purtând
Tot după goarnă călcând.
Când e câte-o sărbătoare
Tot cu ranița 'n spinare
Vara prin jocul de soare
Îmi curge apă 'n spinare
Şi cânt din gură a jale
Foaie verde trei lămâi
La puica când mă gândii
Leşinai şi jos căzui
Foaie verde micşunea
Că sunt departe de ia

(Din carnetul grănicelului Radu Ion) mort în războiul pentru făurirea României Mari.

Foaie verde nucă sacă
Miercuri toți recuții pleacă
Cu părinți să-i petreacă
Dar cu mine nare cine

Că sunt străinişor pe lume
Tot ca mierla din pădure
Dar nici mierla nu e strină
Că ouă şi face pui
Şi-şi face vecini destui

Auzit la clacă în Nemoiu

Cuculeț de la pădure
Cu guşa plină de mure
Du-te la Leana şi-i spune
Să nu să mai poarte bine
Cu parale de la mine
Să se poartă mai aşa
Cu parale de la ea

(Dela Tudor Naie Berciuica
din Nemoiu)

Foaie verde ismă creață
Nevasta care i iubeață
Se scoală de dimineață
Spală ochi şi spală față
Dă cu puțină ruşață
Prinde puținică față
Şi ia două boabe 'n poală
Şi iasă pe prispă afară
Pui, pui, pui moțătina
Na, na, na bălțătuia.
De-ati mânca de nati mânca
Eu să-mi fac datoria

(Auzit dela Ion al Mărinii Floarei Voicului din Nemoiu Vâlcea)

Foaie verde de stejari
Mă ia statul militar
Militar în miliție
Murgu meu cui să rămâie
L-aş lăsa lu tată-meu

Tată meu este bătrân
Nu poate cosi la fân.
L-aş lăsa lu frati-meu
Frati-meu e pârcălab
la bățul şi pleacă 'n sat
Murgu moare neadăpat.
L-aş lăsa pe soru-mea.
Soru mea e fată mare
Pune furca 'ncingătoare
Şi pleacă la şezătoare
Murgu meu de foame moare.
Şi-am o soră fată mică
Ea plânge de se osfigă
la taci soro nu mai plânge
Inima 'n piept nu-ți mai frânge
N'm plâns eu când eram mic
Dar acum când sunt voinic
Zăbioara să mi-o 'ncing

(Spusă de sora mea Anica, Nemoiu Vâlcea)

Foaie verde matostat
Rău Doamne fusăi ursat
Să stau între munți băgat
Să nu văd părinți şi frați.
Nu văd tată nu văd mamă
Nu văd frați nu văd surori
Par'că sunt născut din nori.
De doru părinților
Stau la umbra munților,
Iar de doru fraților
Stau la umbra brajilor
Şi de doru surorilor
Stau la umbra florilor

(Din carnetul grănicelui Radu Ion mort în răsboiu, din Nemoiu Vâlcea)
Culese de Mar. Popa (Nemoiu) Semianist

Stau roşiorii sărmanii
Blestemându-şi părinții
La ce ia făcut pe ei
Aşa 'nalți şi subțirei
Să freacă glonțu prin ei;
Buda-Pesta oraş mare
Trec roşiorii călare
La capele cu pampoane
Şi cu săbii lucitoare
Fug maghiarii, se omoară.

Popescu Gh.

Foaie verde de cireş
La gară la Mărăşeşti
Luptă trupe româneşti
Trei divizii româneşti
Contra a zece nemțeşti;
Foaie verde ş'o lalea
Dară nemții ce mi făceau ?
Cu tunurile ei trăgeau
Foc de salbe aruncau.
Dar românii ce-mi făceau ?
In trăgători stăteau
Ştrapnelele că veneau
Mantaua mea îngăureau
Inimioara mea frigea.
Pelea 'mi este 'ngăurită
De cartuşe plumbuite.
Foaie verde de-o lalea
Căpitanul aşa zicea
Ascultați comanda mea
Dac'ați vrea dacă n'ați vrea
Foaie verde ş'o lalea
Iute neamțu că venea
Trupele 'ntregi le avea

Iar românu ce-mi făcea ?
La pământ mi se culca
Salve de foc îmi trăgea
Pe germani mi-i secera
Dintre ei care scăpa
La pământ mi se închina
Şi din gură aşa zicea;
Doamne ce foc e ăsta
De divizia grea
S'a ales prafu de ea.

Culese din Comuna Pătulele-Mehedinți de Popescu V. Gh. cl. VIII Seminar-Craiova.

ÎNSEMNĂRI

DUMINECA POPORULUI 24 Apr. 1927. Epigramele DIui P. V? Banu nu sunt strigături. Strigătura auzită dela Mera-Putna e cunoscută şi în Vâlcea:

Uiuiu pe dealu gol.
Că mireasa n'are țol
Şi-i face ginerile
Când o tunde câinele.

Frumoasă znoava «M'a lins, de m'a pătruns» a D-lui G. G. Călinescu. Am vrea să ştim de unde a cules-o. Asemenea şi povestea gorjană «Când vrea Dumnezeu» a D-lui B. Berindei dela Turcineşti-Gorj.

REVISTA CORURILOR ŞI FANFARELOR ROMANE DIN BANAT. O nouă revistă în Banat, care alături de Izvoraşul tovarăşului nostru Pr. Gh. V. Dumitrescu-Bistrița, va căuta să desgroape muzica populară.

Iată câteva rânduri din cuvântul înainte: «Comoara imensă, care se găseşte în Banat, trebue desgropată, adunată şi apreciată. Iată rostul revistei. Folklorul bănățean numai aşea se va putea culege şi prelucra. Muzica națională numai în chipul acesta va deveni perfectă şi cunoscută.

Muncă extraordinară ne aşteaptă, dela cântărețul cel mai mic, până la maestrul apreciat; iar tălmăcitorul acestei colaborări, poate fi numai revista aceasta «care să nu lipsească din casa nici unui cântăreț bănățean».

Însemnată cercetarea D-lui Mich. Gr. Posluşnicu despre Instrumente muzicale la Români pe care o cunoaştem din «Revista Profesorilor de Musică».

Din toată inima noastră de olteni care bate la fel cu a bănățenilor, urăm noei reviste spor la muncă spre desgroparea tuturor comorilor neamului.

ARHIVELE OLTENIEI Ian.—April. 1927, La despărțirea Oltenia folkcloristică găsim balada Buruleanu culeasă de G. Păsculescu din Covei-Dolj.

Cuvinte rare găsim în această baladă. I. p. puere de viață = sfârşit de viață.

Acest cuvânt l-am întâlnit şi ieu în balada Stanislav «Puierea capului meu“ care'nsemnează punerea capului meu. De aci şi «punere de cap», adică vreme rea de tot: Erea o punere de cap.

NADOLI verb. Până acum l-am cunoscut numai ca adj. nodol „C. Ciobanu Cuvântări Adânci Craiova 1909 p. 316“ şi ca subst. Nadolia care'nseamnă Anotolia „V. Bogrea în Daco România II p. 415 citată după colecția D-lui M. Păsculescu“.

HIDI — a lăsa a uita. Cred că din a huidi, a uidi cu acelaş sens.

Trusu = arma, în alta variantă a acestei balade l'am auzit pronunțându-se strusu nu trusu.

D-şora Eugenia Dumitrescu ne dă un descântec de ce credeți.....? De !... dragoste ! Nu ne spune însă dacă e cu leac. Cuvintele dialectale date D-l Dumitru Rădulescu—Rudari sunt o temeinică contribuție la studiul graiului oltenesc.

Alion pe căre`l găsim şi'ncântece:

„Frunză verde alion
La livadia lui Ion
Toate păsările dorm“

nu e trecut nici în Vacabularul botanic al lui Z. op. C. Panțu. Dacă alionul este tot una cu Votanul atunci avem de a face cu PLATANUS ACCIDENTALIS „sau P.

ARIENTALIS", dar dacă e lemn câinesc nu e copac ci arbustul LIGUSTRUN VULGARE.

Buibărac cu acelaş înțeles, i se zice la Plopşor Băibărac.

D-l S. Puşcariu, citează dupe Gamillschey, în Daco-Romania II p. 65 un caz interesant „de trecerea lui ă în a „la Dobrița Stăneşti şi Topeşti—Gorj D. p. „nu va (=vă) mai puneți minte [a] şi „nu „—mă" prin [d] finori".

În 1924 făcând cercetări pela Dobrița, am însemnat şi ieu acest caz fonologic, care are o răspândire mai mare de cât cele trei sate citate.

Astfel l'am auzit la Novaci—Gorj D. p. „Ma(=mă) țânui la iele [oile] că treceau pârâu - Deasemenea acest caz se'ntâlneşte în Gorj mult mai la sud la Bâlteni şi l-am urmărit până la iar mai spre miază-zi nu l-am aflat.

În Oltenia acest caz îl găsim şi în Vâlcea, apoi în Banat Transilvania, în părțile muntoase ale Munteniei în Moldova, Bucovina şi Basarabia, cum şi în Istria „unde legea fonologică e aproape generală“ p. 67.

De altfel D-l Ovid Densuşanu în Graiul din Țara Hațegului p. 23 ne spune că „la Meria ă protonic apare în vorbirea celor mulți ca căldură, pădurie : uneori a e pronunțat în aşa fel încât abea se distinge de a. Sporadic a se întâlneşte şi prin alte locuri, aşa că el trebue să fi fost altă dată mai răspândit; urme de această pronunțare am găsit, mai ales la câțiva bătrâni, în Lunca—Cernei, Densuş, Cârneşti. Grădişte, Bucova, Livezlui, Uricani“. Acest a despre care e vorba este un sunet intermediar între a şi ă.

Cu aceste mărunte adăogiri, încheerea d-lui S. Puşcariu o socotesc adevărată.

Se zice: „Avem dar de a face, după toate indiciile, cu un fenomen vechiu, al cărui început trebue datat după ruperea Românilor de sud, dar înainte de despărțirea Daco-românilor de Istroromâni“ p. 67— 68.

Faptul că în Oltenia şi cred şi în Muntenia acest caz lipseşte tocmai la câmp unde popolațiunea este mai puțin cu-

rată, la stepa veşnic deschisă întăreşte mai mult credința d-lui S. Puşcariu.

Alături de transformarea lui ă în a, cred că nu e lipsită de oare care însemătate prefacerea lui a în ă din cuvântul păsare (=pasăre) auzită la Schela-Gorj (C. S. Nicolăescu-Plopşor. Vorbe Olteneşti 1922).

***

Dela sârbescu KRKALA = balegă în afară de cârcală şi cârcăli citate de D-l S. Puşcariu (D. R. II p. 595—596) mai avem adj. năcârcălit, ă şi vb. năcârcăli (Palilula-Dolj) — murdar murdări. Apoi încărcălit, încurcălit lucru încurcat şi poate şi cârcăială, cârcăi, pentru cei care nu desluşesc bine vorba, adică o cârcăe.

***

SMULTURA, Sub. fem. intrebuințat de ciobanii dela Novaci-Gorj având înțălesul de „lână smulsă cu mâna, netunsă". Să obişnueşte a să smulge lâna după oile moarte sau după pieile jupuite. Derivă din verbul a smulge.

***

RAP, RAPAT, RAPA. In afară de rapăn din versurile copilăreşti.

„Oaie oaie răpănă"

avem în Oltenia şi subst. râp, adj. râpat, ată şi vb. râpă. Râp — murdărie de piele, un fel de boală de piele la porci. D. p. „Porcii au râpat". Ne aflăm deci în fața altor variante ale germanicului, Rapăn [S. Puşcariu, D. R. II p. 605—606).

ARACI verb, a pune araci la vie la făsui sau la alte plante agățătoare care au nevoe de araci. Il găsim în versurile culese de D-l S. Zăvădescu, din Vânjuleț Mehedinți:

„Că a făcut făsuiu fus.
Şi aracii nu i-am pus.
Hai mândră să arăcim
Numai amândoi să fim.

Vezi p.

ÎNTREBĂRI.

1. Ce credințe sunt în Oltenia privitoare la butonul [capsa, tortița din urechile unor bărbați ?

2. Primăvara copiii taie coaja la anumiți copaci şi mustul lor dulce îl sug cu cicoarea. Să se dea amănunte. Se numeşte MUSTAREAȚA acest suc ?

Care arbori sunt întrebuințați ?

3. Ce însemnează „a pune parul în uşa cuiva“ ?

Să se explice pe larg acest fel de vorbă.

CLIC A râs cu clic.

Fe, în loc de fă se zice la Vela—Dolj.

Gheluş. Pentru Ghiluş este lămurirea pe larg în Ghiluşul lui Tuțescu.

SUFLET OLTENESC

Culegeri şi cercetări folkloristice
Revista „Tovărăşiei Folkoriştilor Olteni"

Să iveşte odată pe lună tipărind numai culegeri şi cercetări folkloristice privitoare la Oltenia.

UN NUMĂR LEI 10 — PLATA PE UN AN LEI 120

Nu se trimete decât celor care plătesc înainte.

Banii, Bucăţile de tipărit, cărţile pentru dări de seamă schimburile, precum şi orice este privitor la Suflet Oltenesc, se vor îndrepta pe numele d-lui C. S. N. Plopşor la Plopşor-Dolj

---

Rugăm cu deosebire pe toţi preoţii şi învăţătorii satelor Oltenii precum şi pe toţi oamenii de nădejde, care înţăleg rostul străduinţelor noastre, să ne trimeată cât mai multe culegeri de folklor, privitoare la pământul şi locuitorii Oltenii din trecut şi astăzi.

Culegerile necunoscute şi care au mare însemnătate, vor fi tipărite în Suflet Oltenesc, iar celelalte care nu vor avea loc, vor fi rânduite şi scrise cu mâna în nişte cărţi mari, bine legate, dintre care unele vor rămâne la Tovărăşia Folkloriştilor Olteni, iar altele se vor trimete la Academia Română.

Nădăjduind că vom putea fi de folos cercetărilor vii toate—pentru înţelegerea sufletului acestui popor—vom urma a lucra astfel, rugând înca odata pe toţi aceia care ne înţeleg, sa ne dea tot sprijinul lor.

CUPRINSUL

CREDINȚE:
de Protop. Radu Grămescu, Marin Popa, N. I. Dumitrescu, Const Ciobanu.
BALADE:
de I. I. Buligan.
SNOAVE:
Șt. Păunescu, D. V. Tarbolescu.
VORBE OLTENEȘTI;
de Ion Popescu, Const. Ciobanu, M. Popa
DESCANTECE:
M. Popa.
STRIGATURI:
de Ionel G. Florea, Gh. N. Georgescu.
CATECE:
de M. Popa, Popescu Gh.
INSEMNARI:
de N. Plopșor.

Tipografia „Tiparnița"
— CRAIOVA —
STRADA ELCA No. 38